

Viiimeinen metsäveli

Misku Välimäki

DOCENDO

Misku Välimäki

**Viimeinen
metsäveli**

DOCENDO

Teoksessa on käytetty sitaatteja seuraavista lauluista:

”Isänmaa, onneni ja riemuni”

(vir. Mu isamaa, mu önn ja rööm, säv. Fredrik Pacius)

”Metsäveljien laulu”

(vir. Metsävendade laul, suom. Misku Välimäki)

Copyright © Misku Välimäki ja Docendo 2023
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy
Kansi: Lasse Rantanen

ISBN 978-952-382-613-7

Painettu EU:ssa

OSA I

**Viron maaseutu
kesällä 1979**

1.

– Ti titititititi!

Vartaloni läpi iskee salama. Jähmetyn paikalleni. Kuulinko oikein? Muut mekastavat ja nauraa nikottavat ympärilläni, mutta minä kuuntelen hiljaa ja pidätän hengitystäni.

– Ti titititititi!

Ääni kuuluu nyt kovempana. Vatsassani muljahtavat mui-
kut, jotka nautin päivälliseksi. Onko se... voiko se olla? Kun
kuulen pikkusiepon jankuttavan säkeen kolmannen kerran,
olen varma. Isä. Isä!

Sana meinaa karata huudoksi huuliltani. Imaisen sen takai-
sin, nielen ja nielen, mutta se pyrkii ylös ja paisuu. Sana leijuu
kurkussani valtavana kaasupallona, purkautuu suusta ja nostaa
minut kohti avaruutta. Leijun painottomana. Vapaana. Sulan
taivaan kanteen.

Käännän selkäni muille ja kävelen rauhallisesti ladolle muka
tarpeilleni kädet housuntaskuissa. Vain yksi väärä liike, ilme
tai sana, ja joku äkkää. Onneksi muut ovat aloittamassa yhteis-
laulua, eikä kukaan kiinnitä minuun huomiota. Toomas ja Ott
ovat hilautuneet lähelle Helgä ja Elsa, heidän maailmansa
ei mahdu nyt muuta kuin tyttöjen helisevä nauru. Äiti väitte-
lee otsa kurtussa Sillamäen eukon kanssa. Eukko ei ole kos-
kaan tyytyväinen poikiensa arvosanoihin ja syyttää siitä äitiäni.

Pahaiset vintiöt, kantelevat kiusankappaleet. Rouva Sillamäe saisi olla kiitollinen siitä, että äitini sietää heitä tunneillaan.

Ladon takana kohtaan kaksi riutunutta miestä rispaantu-neissa vaatteissa ja anteliaasti rehottavissa parroissa. Riemu tunkeutuu joka soluuni. Kaasupallo tahtoo viedä minut taas, mutta haraan vastaan. Rauhallisesti nyt.

– Isä ja Jaak, mikä teidät tänne toi?

Kuiskaan kovempaa kuin oli tarkoitus ja rutistan molempia lujasti. Isä tuntuu luisevuudestaan huolimatta voimakkaalta, setä hintelältä, hän on aina ollut sellainen. Molemmat pölisevät halatessa kuin hapertuneet olkisäkit ja sieraimiini nousee tuttu kellarin katku.

En muista, milloin olen viimeksi nähnyt isän, sedästä puhumattakaan. On siitä ainakin kuukausi tai kaksi, kun isä viimeksi kävi. Tavalliseen tapaansa hän hiipi meille illan pitkissä varjoissa ja viiyyi aamunsarastukseen. Kun kävin vihdoin nukkumaan naurusta läkähdyksissä ja vatsa piukeana, kuulin supatusta, kikatusta ja pidätelyä röhönauria pitkälle yöhön sekä vanhan sängyn kituliasta ritinää. Äiti oli sen jälkeen monta päivää hyväntuulinen. Minäkin olin. Isä tuo ahtaaseen arkeemme tuulahduksen vapautta, seikkailua, vaikka hänen silmissään istuu samaan aikaan uhmakas sulkeutuneisuus.

– Andrei, Andrei, isä huokaa.

Hänen äänessään väreilee liikutus, ja haistan viinan pistävän tuoksun.

Jaak pörröttää hiuksiani. Mustuneet takahampaat kurkistelevat hymystä. Silmissä elää tuttu veikeys, joka jatkuvasti tais-telee elintilasta vaitonaisen synkkyyden kanssa. Veikeys on tänään voitolla. Setä on enemmän humalassa kuin isä.

– Mitä ihmettä te teette täällä, onko kaikki hyvin?

Huoli kairaa rintaani. Veljekset eivät koskaan ilmesty valoisaan aikaan, saati keskelle väkijoukkoa. Isä kertoo heidän hiukan juhlineen *vöidupühaa* ja juhannusta korsussaan, erityisesti voitonpyhää.

– Nitistimme saksalaiset, isoisoisäsi nitisti!

Jaakin kuiskaus kohoa äänekkääksi kähinäksi. Hän läimäisee minua olalle tehostaakseen sanojaan. Isän napakka potku nilkkaan hiljentää hänet.

– Ei niin kovaa, vai haluatko, että meidät nitistetään tässä ja nyt? Andrei, meidän pitää päästä pesulle ja saada ehjät vaatteet. Missä äitisi on?

– Meinaatte kokolle? Helvetin hullut!

Pelkoni kääntyy kiukuksi. Mitä älyttömyyksiä he ovat kännipäissään keksineet!

– Älä nyt Andrei, älä nyt. Meidänkin täytyy joskus päästä ihmisten ilmoille ja pitää vähän hauskaa. Maan alla ei aina edes tiedä, onko elossa vai ei. Jos vain pääsemme siistiytymään, kukaan ei huomaa ... voisimme olla taas äitisi serkkuja. Eihän kukaan osaa ajatella, että näyttäytyisimme julkisesti, saati kyläjuhlassa.

Jaak vääntää kasvoilleen liioitellun vetoavan ilmeen, kuin koiranpennulla. Olen niin iloinen heidän tapaamisestaan, että hymy puskee väkisin kasvoilleni. Ravistan sen pois.

– Idiootit! Ja mistä te edes saisitte säälliset vaatteet?

Isä taputtaa minua olalle. Hän haluaa tietää, onko paikalla *tibloja* tai muita epäilyttäviä.

– Ryssiä ei ole nyt, mutta voi tulla, ja aina on epäilyttäviä, kuten Sillamäen ämmä, tiedät hyvin.

– Anna minä vilkaisen, isä sanoo ja astuu varmoin askelin ohitseni ladon nurkalle tähystämään kokolle.

Jaak seuraa välittömästi perässä, sitten minä kauhusta kankeana. Hilseilevien housujen takamuksessa retkottaa reikä, molemmilla, ja liitoksistaan hajonneet kengät on köytetty naruilla. Ehjinä ne eivät tosin pysy kauan kenelläkään, mokat neukkurähjät. Miesten hiukset eivät ole nähneet saksia aikoihin ja tuovat mieleen tuulentuivertamat harakanpesät. Siinä minulla on todelliset metsäveljet.

– Ei ryssiä, isä vahvistaa ja iskee silmää.

Kiukku tipahtaa kantapäihin. Minulla ei ole vaihtoehtoja. Ei auta kuin koettaa varmistaa selusta niin hyvin kuin mahdollista. Ja ovat he selvinneet juhannusjuhlasta aiemminkin, muistutan itseäni. Vaikka silloin olin pikkupoika enkä osannut pelätä samalla tavalla kuin nyt. Mustveen sukulaisina he menivät ainakin silloin, vain neiti Rүүtel tiesi totuuden.

– Odottakaa tässä. Puhun äidille.

Koetan askeltaa kokolle rauhallisesti, vaikka koko sisuskuntani pyörii karusellissa. Muikut pyrkivät ylös. Pakotan ne takaisin vatsaani. Kuulen Innan vallattoman kikatuksen toisten tyttöjen naurun yli. Erottaisin sen missä vain, vaikka Pekingin kuhisevassa miljoonakaupungissa. Tavallisesti etsisin Innan katseellani, mutta nyt joudun keskittämään kaiken energiani selviytyäkseeni parista sadasta metristä kunnialla. Jos Inna sattuisi vilkaisuun minua ja väläyttämään hännäävän hymynsä, saattaisin horjahtaa tai muuten joutua pois tasapainosta.

Äiti katsahtaa minua ja keskeyttää laulunsa. Hän aistii heti, ettei kaikki ole kuten pitäisi. Hakeudumme sivummalle, ja supatan nopeasti asian. Äidin silmissä tuikahtavat tähdet ennen kuin kulmien kurtut ajavat ne tiehensä. Hän pohdii ankarasti, mitä tehdä, enkä tohdi keskeyttää häntä. Ympäriämme raikuu *Mu isamaa on minu arm* sekavana kaanonina.

Sitten äiti käskee minut kokolle ja alkaa poimia kukkia. On tekevinään juhannusseppelettä. Askel kerrallaan hän etenee ladon suuntaan, jonka pielessä kasvavat peltolemmikit. Sydämeni hakkaa riemua ja kauhua yhtäaikaa pitäen kovempaa ääntä kuin kaikki kyläläiset yhteensä. Hetken pelkään muiden kuulevan sen. En uskalla edes katsahtaa ladolle päin, jossa äiti nyt neuvottelee miesten kanssa, joiden metsästäminen on joillekin lähes pakkomielle. Metsissä ei luultavasti enää elä kuin isä ja Jaak. Jos viimeisten metsäveljien päät vain saadaan vadille, se tietää jollekulle ylennystä ja uusia etuoikeuksia, mukavaa elämää.

Hoilaan korkeiden lieskojen ympärillä laulun toisensa perään tarpeettoman kovaa sanoja ymmärtämättä. Tapaan tanssiaskelia ja hyppyjä letkassa muiden kokkoa kiertävien mukana. Lennart vetää tyttöjä tanssiin suurieleisesti kumartaen ja hyväntuulisesti naureskellen. Miten hän oikein tekee sen? Mokoma kukkoilija, mitä tytöt hänessä edes näkevät! Innakin nauraa aina jokaiselle Lennartin jutulle, olivat ne miten typeriä tahansa. Ehkä minäkin uskaltaisin yrittää jotakuta tanssiin, ainakin ujoa ja söpöä Alinaa, mutta olen liian hermostunut jo muutenkin. Sitä paitsi en luota sataprosenttisesti muihin kuin Toomasiin, Ottiin ja neiti Rүүteliin.

Koetan olla katsomatta Innaa, mutta se on vaikeaa. Hän on letittänyt paksut hiuksensa palmikoille, jotka nyt jo hapsottavat ja uhkaavat purkautua, koska hän tanssii raisummin kuin muut. Hän saa pari ystäväänsä riehaantumaan kanssaan, enkä malta olla vilkuilematta heitä. Innan kukkamekko korostaa hänen hoikkaa uumaansa ja ruskettuneita sääriään, joita hän paiskoo vuorotellen korkealle ilmaan solisevan kikatuksensa säestämänä. Painan katseeni maahan. Inna on saanut minut

muutaman kerran kiinni siitä, että katson häntä, ja vaikuttanut nauttivan noloistumisestani. Hän hymyilee silloin hurmaavasti mutta samalla melkein ilkeästi. Kuin hänellä olisi kaikki valta maailmassa. Hänen ylimielisyytensä ärsyttää mutta vihlaistaa samalla vatsaa aivan kuin nousisin yhtäkkiä jonnekin korkealle. Toomas väittää, että olen rakastunut, mutta ei tämä sitä ole. En ainakaan usko.

Miesten humalatile nousee ja pullo kiertävät. Joku tarjoaa ryyppyn minullekin, itsetehtyä pontikkaa, ja läimäyttää selkääni nauru rätisten. Nyökkää rohkaisevasti. Tietää, etten saisi vielä juoda. Otan. Hyi hitto, viinanlitku panee aina kakomaan, koe-tan pidättää sitä, olla mies.

Laulu käy äänekkäämmäksi, rosoiseksi. Missä äiti viiptyy? Ei kai se tosissaan meinaa tuoda niitä tänne? Pelko ja toivo nipistelevät vatsanpohjassa. Tarkkailen kyläläisiä, joukossa näkyy monta vierasta naamaa, kaupungista ja muista maakunnista tulleita sukulaisia ja ystäviä. Veljesten on mahdollista soluttautua mukaan, kunhan ovat siistejä ja käyttäytyvät. Ehkä kukaan ei hoksaa, urkkijatkaan, joita on joka paikka täynnä.

Juuri kun kauhu tarraa sydämeeni, äiti keinuu ladon takaa kevein askelin kukkaseppele päässään aivan kuin ei mitään. Kuin hän olisi vain piipahtanut kotosalla ruokkimassa eläimet. Hän hymyilee minulle ihan tavallisesti, kuin kuka tahansa äiti pojalleen juhannusaattona.

Hänet tempaa tanssiin puoluejärjestön Rotta. Mistä perhanan puskasta hän tupsahti? Otsani tiristää muutaman hikikarpalon, käteni vapisevat. Työnnän ne syvälle housun-taskuihini ja keskitän katseeni tuleen. Äidin täytyy olla kauhuissaan, mutta silti korviini kantautuu hänen kikatuksensa.

Erotan sen teennäisyyden, mutta vain, koska tunnen hänet niin hyvin. Tanssittajalle se menee täydestä. Äiti on aina ollut mestari näyttelemään. Uskon, että sen ansiosta veljekset ovat yhä elossa. Kohotan katseeni, Rotta pyörittää äitiä mahtailevasti. Äijä on juhlatunnelmissa, vapaalla, ehkä pitämässä vain hauskaa.

Kun vihdoinkin näen isän ja Jaakin, he rompsottavat tietä pitkin, eivät pellon läpi. Tunnen heidät kävelytyylistä. Molemmat ovat saaneet yllensä uudet mutta susirumat verryttelyasut, isä sinisen, Jaak mustan. Jalkineina louskuvat kumisaappaat. Äiti on kehittänyt heille jostakin vielä reput, että vaikuttaisi siltä kuin he tulisivat kauempaa. Hän rientää miehiä vastaan ja halaa kuin pitkään odotettuja vieraita. Vetää minut mukaansa.

– Nyt panet kaiken peliin, tässä ovat pikkuserkkusi Ants ja Henrik Mustveeltä, äiti kuiskaa. Vilkaisen olkani yli kokolle. Rotta tanssittaa kolhoosin johtajan vaimoa, horjahtaa ja joutuu hakemaan tanssiparistaan tukea. Äijä on perso pontikalle.

Kättelen isää ja Jaakia, vaihdan heidän kanssaan väkinäisesti muutaman sanan ja taputan molempia olalle. Muikut muistuttavat jälleen itsestään.

Miehet ovat vihtoneet saunassa hienhajun pois, mutta kor-sun kostea ilma on imeytynyt heidän jokaiseen ihohuokoseensa. Sen lemu ei lähde halvalla saippualla ja yhdellä saunomisella. Toisaalta se ei enää löyhähdy yhtä pahasti nenään.

Äiti vaihtaa kuuluvasti kuulumisia ”serkkupoikien” kanssa, etukäteen sovittuja, ja kutsuu heidät kokolle. Korkeat lieskat ovat kutistuneet pieniksi liekeiksi, ja keskellä kokkoa kiilluu muhkea hiillos. Sellainen, joka haastaa hyppäämään ylitseen. Toomas ja Ott ovat ensimmäisinä jonossa ja täynnä uhoa. Tun-

nen molempien uhitteluilmeet: Toomasin härkämäisen puhalluksen ja Ottin viivasuoran suun lommoposkien välissä. Helge ja Elsa kannustavat heitä muiden kanssa huudoin ja taputuksin. Ilma huokuu yhteistä odotusta.

Jaakin silmiin syttyy polte.

– Minäkin koetan, hän puhkuu.

– Et koeta, olet liian kännissä, vastustaa isä.

– Vain sopivasti, sanoo Jaak äänellä, joka antaa ymmärtää, että keskustelu on päättynyt.

Äiti yrittää myös.

– Jaak, älä hyppää. Se on nuorten juttu.

Hän hoksaa heti valinneensa väärät sanat. Ne vain yllyttävät setää.

– No en minä mikään ikäloppu ole!

Jaak paiskaa reppunsa nurmikkoon ja singahtaa jonoon kuin osoittaakseen, miten ketterä hän yhä on. Hän ei kuule isän äkäistä suihinää hampaiden välistä, miten kokolla on nyt *tibloja*.

Rotta retkottaa hajareisin tukin päällä naurattamassa kylän rouvia, jotka eivät päästä pieniä lapsiaan liian lähelle tulta. Onneksi hän on kaukana kokosta. Joukossa seisoo äijän vaimo, joka tuijottaa tiukasti eteensä kädet puuskassa. Kun rouvat repeävät nauramaan, hän marssii kokolle seuraamaan miesten sankarihypyjä ja kiskoo lapsensa mukaansa.

Toomas ja Ott ovat selviytyneet onnistuneesti hiilloksen yli ja ovat Helgen ja Elsan syleilyssä. He ovat panneet merkille uudet miehet. Erotan Toomasin vaivihkaisen nyökkäyksen, ja Ott katsoo minuun merkitsevästi. Pojat ovat tilanteen tasalla. Toivottavasti he eivät uteliaisuuttaan tuppaa veljesten seuraan, koska silloin myös tytöt tulisivat. Mitä vähemmän miehet saa-

vat kontakteja, sen parempi. Ottin ja Toomasin pitäisi ymmärtää se.

Jaak on harpponut niityn kulmaan, jotta saisi lennolleen kunnan vauhdin. Hän kohottaa heinäseipään hartiatasolle ja tuijottaa tiukasti punaisena kytevään hiillokseen. Kyläläiset hiljenevät, kuuluu vain koiran haukku jostain kauempaa. Kukaan ei tunne tätä miestä, mutta kaikki näkevät, että hän on juonut liikaa eikä ole mikään nuorukainen. Jaakin tummissa silmissä palaa uhma. Ilma tihentyy, pakkautuu keuhkoihin, kaikki pidättävät hengitystä, minäkin. Jaak vetää odotuksesta paksua ilmaa sisäänsä ja antaa mennä.

Humalaisen reisistä äityy juoksu. Pohkeet, päkiät ja varpaat tottelevat, kokeneet metsämiehen kintut eivät epäröi. Jaak ponnistaa seipään nokkaan, sätkii hetken ilmassa ja mätkähtää sitten ahneena muljahtelevan hiilloksen yli maahan, ihme kyllä jaloilleen. Jalat eivät vielä pysähdy vaan tömistävät hänet etukenossa suoraan vattupensaaseen. Kymmenet kämmenet hakkaavat yhteen, isä tarttuu Jaakin käteen, vetää hänet pusi-kosta, halaa. Isän silmissä välähtää ylpeys. Jaak hahattaa suureen ääneen ja raapii nokkosenpuremia pohkeitaan. Yhdyn hänen riemuunsa. Ja äiti. Etenkin äiti. En muista, milloin olen viimeksi kuullut hänen niin nauravan. Rotta huojuu pellon laidassa tarpeillaan. Hänestä tuskin on harmia tänään.

2.

Äidin helmeilevä nauru jatkuu kotona. Sitä täydentävät isän röhö ja Jaakin pulputus. Minuakin naurattaa, pelko on jäänyt kokolle. Taloa asuu lisäksemme vain neiti Rүүtel omalla puolellaan.

On valtava onni, että äiti on opettaja. Muuten olisimme joutuneet yhteisasuntoon, eivätkä isä ja Jaak voisi vieraillla luonamme. Nyt meillä on vanha maatalo, josta minulle ja äidille kuuluu kolme huonetta ja neiti Rүүtelille kaksi. Me saimme keittiön ja neiti Rүүtel teetti itselleen keittokomeron. Pihassa kasvaa omenapuita ja viinimarjapensaita, vihannekset kasvatamme yhdessä. Niistä riittää veljeksillekin, samoin lehmän- ja lampaanmaitoa sekä kananmunia. Ruokakorin retuuttaminen pimeässä milloin mihinkin sovittuun paikkaan vaatii kuitenkin mielikuvitusta.

Pikkupoikana kysyin äidiltä, kuka puut ja pensaat oli istutanut. Äidin kasvot valahtivat, eikä hän vastannut.

Äiti tarjoaa miehille votkaa ja likööriä, Vana Tallinnaa, ja ottaa itsekin vähän. Minulle hän ei kaada, vaikka Jaak ja isä sitä ehdottavat ja minä säestän. Äiti on juomisen kanssa tarkka.

En käsitä, mistä hän taikoo kaiken: vaatteet, saappaat, reput, juomat. Syötäväksi hän kattaa kaupan mustaa leipää oikeista

vehnäjauhoista, suolakurkkuja ja laadukasta meetvurstia. Josakin penteleen kaapissa hänellä on ollut sitäkin.

Haen äidin katsetta, ja hän iskee minulle silmää. Tajuan hänen odottaneen isää, Juhania, keränneen varastoja. Siinä en ole ikinä täysin ymmärtänyt äitiä. Eivät he ole koskaan olleet yhdessä, sillä tavalla oikeasti. Isä on aina elänyt metsissä. Ja minä sain alkuni ränsistyneessä heinäladossa, siinä samassa, jonka nurkalle veljekset tänään ryömivät kuin rikolliset. Ja rikollisia he monien silmissä ovatkin.

Pahnapainissa sinut siitettiin, Jaak tokaisi, kun pikkupoikana halusin tietää, mistä olin maailmaan putkahtanut. Tuolla, tuolla noin, hän osoitti latoa pellolta, mitä lie olimme aamunkajossa silloin etsimässä – uutta heinää varmaan heidän tunkkaisuun patjoihinsa. Sitten Jaak pörrötti hiuksiani, kuten hänellä on tapana.

Mitä pahnapaini on, en tiennyt silloin enkä tiedä tarkasti vieläkään. Ott kertoi nähneensä vanhemmillaan vilaukselta *Seksitaidon oppaan*, mutta ei ollut löytänyt sen kätköä. Yli 16-vuotiaiden elokuviin, niihin, joissa suudellaan kuten ranskalaiset, emme pääse, ja yrityksemme livahtaa sellaiseen salaa päättyi ankaraan tukkapölyyn. Toomasin ja Ottin kanssa olemme kuitenkin tehneet päätelmiä ja kuiskaten jakaneet tietomme koulun käytävillä. Kerran kesken sellaisen keskustelun keinui Helge ohi ulkomaan sukulaiselta saamissaan farkuissa ja Toomas lehahti punaiseksi. Se on ollut vuosia siihen lääpäälään.

Juhlimme juhannusyötä pikkutunneille. Äiti ja minä kerromme kylän ja koulun kuulumiset, miehet omat vähäisensä, sitten hoilotamme kurkut käheinä vanhoja virolaisia lauluja.

– Rakastan näitä sävelmiä. Muistan vielä, kun isä lauloi niitä minulle, kun olin pikkutyttö. Hänellä oli niin sointuva tumma ääni. Turvallisin, mitä tiedän.

Äiti katsoo lasiaan ja sivelee sen koristeita.

– Miten tämän maan käy, tuhahtaa isä yhtäkkiä. Naururypyt venyvät vihaisiksi viivoiksi.

– Ne siat hävittivät kaiken! Kun meitä ei enää ole, kuka näitä lauluja muistaa? Kuinka monessa kodissa niitä enää lauletaan?

Isä kaataa ties monennenko votkapaukun, kumoo sen sisäänsä ja iskee lasin kuuluvasti pöytään nyrkissään.

Äiti pyörähtää tuoliltaan ja harppoo olohuoneen kirjahyllylle. Arvaan heti, miksi. Hän ojentaa kätensä kirjarivin taakse, kopeloi hetken ja palaa pöytään pieni Viron sinimustavalkoinen lippu kädessään. Sitten hän kollaa kuuluvasti keittiön laatikostoa. Äiti ei ole enää ihan selvä eikä heti muista, että on kätkenyt presidentti Pätsin kuvan alimmaiseen laatikkoon. Äiti asettaa haalistuneen kuvan keskelle pöytää pikkulipun viereen ja painaa oikean kämmenen sydämelleen.

– Vapauttamme ei kukaan voi ottaa pois. Ei ainakaan sitä, mikä elää täällä.

Sitten hänen katseensa saa kujeilevan sävyn.

– Tiedättekö Juhan ja Jaak, miksi Virossa valmistetaan kolmen hengen sänkyjä?

Miehet pudistavat päitään.

– Koska Lenin on aina kanssamme.

Äiti heittää päänsä taakse ja kikattaa. Olen kuullut vitsein monta kertaa, mutta veljekset selvästi eivät. Isä röhisee kovaan ääneen, ja votkasnapsin suuhunsa imaissut Jaak koettaa pidättää nauruaan. Yritys epäonnistuu ja juoma tujahtaa

nenästä pöytäliinalle. Isä päästää raikuvan räminän ja äiti kuplii joka puolelle, kuten hänellä on tapana silloin, kun hän nauraa oikein paljon. Se tuo mieleen saippuakuplat, jotka irtoavat tikusta kirjavana ryppäänä. Sedällä valuvat vedet silmistä. Hän yskii, räkii ja nauraa vuorotellen, haukkoo välillä henkeään.

Kop, kop, kop.

Nauru ja kakominen lakkaavat kuin veitsellä leikaten. Kaikki tuijottavat toisiaan silmät suurina. Äiti tunkee Viron lipun ja presidentti Pätsin kuvan esiliinansa taskuun. Isä nousee hiljaa pöydästä valmiina ahtaautumaan luukusta peruna-kellariin valelattian alle, jonne hän ja Jaak juuri ja juuri mahtuvat rinnakkain polvet melkein suussa.

– Minä vain täällä. Pitäisittekö vähän pienempää ääntä, en saa millään unta, kuuluu neiti Rүүtelin pehmeä ääni.

Sydämeni kiepahtaa normaaliasentoon. Äiti päästää pidätetyn hengityksensä ulos kuin junan piipun savupöhlähdyksen ja asettaa lipun takaisin pöydälle. Hän suoristaa haalistuneen ja nurkistaan käpristyneen presidentin kuvan, jonka ehti hädissään rytistää melkein palloksi. Veljekset naurahtavat helpotuksesta, mutta äskeinen ilo on tiessään.

Istahdamme takaisin pöydän ääreen, nyt lähemmäksi toisiamme, ja kuiskimme, mitä olisi voinut käydä ja kuka ovella olisi voinut olla. Aikuiset vaikuttavat vähemmän humalaisilta kuin äsken. Veljekset kuitenkin rentoutuvat pian, he ovat totuneet jatkuvaan vaaraan.

Isä nousee ja vetää äidin vyötäisistä velmusti virnuillen makuuhuoneeseen. Pitääkö heidän aloittaa taas tuo? Kolistellen lautaset pinoon ja nostan ne tiskipöydälle, jotta välttyisin kuulemasta äidin kiherrystä.

Jaak kaatuu sohvalle ja nukahtaa heti, kun hänen päänsä osuu äidin virkkaamalle tyynylle. Käperryn sänkyyni ja ennen raskaiden luomieni painumista kiinni, kuulen seinän läpi Jaakin kevyen kuorsauksen sekä isän ja äidin hihittelyn. Aiemasta säikähdyksestä huolimatta hymyilen pimeässä.

Kaikki on kuten pitää.

Kaikki.

* * *

Kun nousen aamulla vuoteesta, miehet ovat häipyneet. Tahdon lähteä heidän peräänsä korsulle, mutta äiti torjuu ajatuksen ehdottomasti, kuten aina ennenkin. Tiedän, että se on vaarallista, mutta tuntuu vain niin tyhjältä, kun he ovat poissa.

Äiti asettelee tekemänsä juhannusseppeleen kirjahyllyyn ja peräännyty pari askelta katsoakseen, miltä se näyttää. Hänen kasvoillaan kareilee hymy, se erityinen, joka kertoo hänen olevan jo jossakin muualla kuin tässä. Sitten äiti laittaa korvikkeen keittymään ja alkaa hiljakseen tapailla jotakin sävelmää.

*”Siellä metsän reunassa pienessä talossa,
jossa vanhempani asuivat,
siellä metsän reunassa pienessä talossa,
on punaisilla pesä.*

*Ai-tših, ai-tšah, ai-tšah, voi veljet,
me metsäveljiä olemme.
Ai-tših, ai-tšah, ai-tšah, voi veljet,
me metsäveljet virolaiset.*

*Eikä meillä ole senttiäkään rahaa,
meidän on elettävä metsässä.*

*Ja me emme voi, emme voi, emme
tahdo ryssää palvellla.*

*Ai-tših, ai-tšah, ai-tšah, voi veljet,
me metsäveljiä olemme.*

*Ai-tših, ai-tšah, ai-tšah, voi veljet,
me metsäveljet virolaiset.*

*Ja mustaherukkasilmäsi
eivät koskaan koskaan unohdu,
sillä mustaherukkasilmäsi
ovat voittaneet sydämeni.*

*Ai-tših, ai-tšah, ai-tšah, voi veljet,
me metsäveljiä olemme.*

*Ai-tših, ai-tšah, ai-tšah, voi veljet,
me metsäveljet virolaiset.*

*Ja lippuamme sinimustavalkoista
yhä kunnioitamme.*

*Ja aamun koitteessa selvitämme
kuka meistä on oikea virolainen.”*

3.

Aamiaisen jälkeen ilmoitan äidille tarkistavani ansat. Jos vaikka jänis tai pullea lehtokurppa olisi astunut satimeen. Tahdon ulos ennen kuin Toomas ja Ott ilmestyvät hakemaan minua kalaan, kuten olemme sopineet. He haluavat kuitenkin tietää kaiken isästä ja Jaakista ja eilisestä. Näen mielessäni heidän lapsellista intoa palavat silmänsä. Metsäveli-isäni näyttäytyy heille supersankarina, MacGyverinä, jota Toomas on katsonut Tallinnan-tätinsä luona Suomen televisiosta. Minua se ärsyttää. Heillä ei ole mitään tajua siitä, miten kituliasta ja tylsää elämää isä ja Jaak viettävät, miten yksin he ovat.

Vedän kumisaappaat jalkaani ja harpon läpi pihan riistavajalle. Nostan puulaatikon peittävää perunasäkin reunaan ja etsin käsikopelolla pistoolini. Sen paino tuntuu kädessä turvalliselta, tutulta. Asettelen aseennippineen vyölleni ja vedän paidan helman sen yli. Sitten nappaan riistasäkin ja kopsutan kukkapenkistä muutaman mehevän madon, jotka työnnän taskuuni.

Kuiva heinäpelto avautuu eteeni kultaisena horisonttina. Vaikka kello on vasta kymmenen, aurinko paahtaa jo kuumasti. Kiiruhdan metsän viileyteen ja suuntaan korsulle, ansat ehtii myöhemmin. Ei minun tietenkään pitäisi mennä sinne,

mutta eilisiltä sujahti niin nopeasti! Tahdon nähdä heidät, vaikka vain yhden ainoan tunnin.

Mutkittelen varoen kulkemasta selkeästi tiettyyn suuntaan. Viime käynnistäni on viikkoja, mutta muistan reitin hyvin.

Rasahtiko jossakin?

Seisahdun kuuntelemaan.

Sydämeni ympärille puristuvat samat jäiset kourat kuin aina veljesten luokse mennessäni. Kauhu kehottaa ryntäämään eteenpäin, mutta hillitsen itseni. On pidettävä pää kylmänä.

Jostain läheltä kuuluu tikan tasainen nakutus, ja pari säkättävää oravaa jahtaa vuorotelleen toisiaan vanhan männyn ympäri. Kierrän varmuuden vuoksi laajemman lenkin kuin olin aikonut ja teeskentelen etsiväni ansojani.

Siellä se vihdoin siintää, viisilavainen pikkukuusi! Enää ei ole pitkä matka. Puristava tunne helpottaa hiukan.

Erikoinen kuusenlatva palauttaa lapsuusmuiston äidin salaa sahaamasta joulukuusesta. Hän jätti kannon puolimetri-seksi, johon jääneet oksat alkoivat kisata latvan asemasta. Sen jouluyön isä ja Jaak viettivät meillä, kuten monet kerrat myöhemminkin, kiitos neiti Rүүtelin.

Tavallaan on helppoa, kun joulua ei virallisesti ole olemassa. Neuvostokarjut eivät osaa olla hereillä. Kun ikkunat peittää paksuilla kankailla, ei kuusi loista ulos.

Korsu ei kuusen sahaamisen aikaan ollut täällä vaan naapurikylän metsässä, sillä isä ja Jaak ovat joutuneet muuttamaan monta kertaa. Painan sijainnin aina tarkoin mieleeni.

Äiti pillastuu, jos retkeni määränpää paljastuu hänelle. Veljeksiltäkin saan ankarat moitteet, mutta isän silmät kirkastuvat ja Jaak sekoittaa hiukseni lempeällä mutta raskaalla pyö-

Nuoren loikkarin jännittävä pakomatka Kekkonen Suomessa

Viimeinen metsäveli sijoittuu vuoden 1979 Neuvosto-Viroon ja suometuneeseen Suomeen. Se on romaani viimeisistä maan alla asuvista vastarintaliikkeen sisseistä ja teinipojan uskomattomasta paosta Pohjolaan, jossa vastaanotto on yhtä viileä kuin sota kylmä.

Metsäveljet Juhan ja Jaak ovat jääneet piileskelemään miehittäjää maan alle. Juhanin pojan varomattomuus johtaa traagisiin tapahtumiin, jotka pakottavat tämän pakenemaan Helsinkiin. Suomessa laittomasti rajan ylittäneet neuvostokansalaiset nähdään kuitenkin ulkopolitiittisena ongelmajätteenä. Kuunteleeko Urho Kekkonen Neuvostoliiton vaatimuksia loikkareiden palauttamisesta vai lännen inhimillistä pakolaispolitiikkaa?

Viimeinen metsäveli on vauhdikas ja jännittävä romaani, jonka tarina kerrotaan kauniilla ja kiihkeällä kielellä. Samalla se tekee näkyväksi Suomen skitsofrenian kylmässä sodassa ja heijastelee nyky-Venäjän suhtautumista toisintajattelijoihin ja naapurimaihin.

KL 84.2
ISBN 978-952-382-613-7
Kansi: Lasse Rantanen
www.docendo.fi

9 789523 826137